

การนิเทศ ติดตามการจัดการศึกษา ให้มีประสิทธิภาพในยุค New Normal

เชบกิจ กนกหงส์

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2

การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา หรือ โควิด-19 ในหลายประเทศ มีผลกระทบอย่างมากต่อระบบการจัดการเรียนการสอนและการเปลี่ยนวิถีการเรียนรู้ของเด็กอย่างไม่มีเคยมีมาก่อน การระบาดอย่างรวดเร็ว ทำให้ผู้กำหนดนโยบายทุกภาคส่วนต้องเร่งคิดและออกมาตรการยับยั้ง แน่นนอนว่า มาตรการต่าง ๆ เหล่านี้มีผลในระบบการศึกษาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การเปลี่ยนแปลงนี้ทำให้นักการศึกษาต้องกลับมาคิดกันอย่างเร่งด่วน ถึงการเปลี่ยนแปลงที่จะทำให้อะไรการเรียนรู้ของเด็กในระบบการศึกษา ‘ดีขึ้น’ หรือ ‘แย่งลง’ และนวัตกรรมการเรียนรู้ที่ควรนำมาใช้เพื่อปรับตัวกับสถานการณ์ตอนนี้ที่ดูเหมือนว่าจะยืดเยื้อออกไป รวมถึงการนิเทศติดตามการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพนั้นควรเป็นอย่างไร

การมีมาตรการป้องกันและเลี่ยงโรคระบาดที่เรียกว่า “New Normal” ซึ่ง รศ.มาลี บุญศิริพันธ์ คณะกรรมการบัญญัติศัพท์นิเทศศาสตร์ราชบัณฑิตยสภา ได้ระบุว่าทางราชบัณฑิตยสภาได้

ระบุว่า New Normal หมายถึง ความปกติใหม่ ฐานวิถีชีวิตใหม่ ซึ่งหมายถึงรูปแบบการดำเนินชีวิต
อย่างใหม่ที่แตกต่างจากอดีตอันเนื่องมาจากมีบางสิ่งมากระทบจนแบบแผนและแนวทางปฏิบัติที่
คนในสังคมคุ้นเคยอย่างเป็นปกติและเคยคาดหมายล่วงหน้าได้ต้องเปลี่ยนแปลงไปสู่วิถีใหม่
ภายใต้หลักมาตรฐานใหม่ที่ไม่คุ้นเคย รูปแบบวิถีชีวิตใหม่นี้ประกอบด้วย วิถีคิด วิถีเรียนรู้
วิถีสื่อสาร วิถีปฏิบัติและการจัดการ การใช้ชีวิตแบบใหม่เกิดขึ้นหลังจากเกิดการเปลี่ยนแปลง
อย่างใหญ่หลวงและรุนแรงอย่างใดอย่างหนึ่ง ทำให้มนุษย์ต้องปรับตัวเพื่อรับมือกับสถานการณ์
ปัจจุบันมากกว่าจะดำรงรักษาวิถีดั้งเดิมหรือหวนหาถึงอดีต

การจัดการศึกษาจึงมีรูปแบบที่เปลี่ยนแปลงไปสู่รูปแบบใหม่ โดยมีแนวคิดในการจัดการ
ศึกษาทางไกล กระตุ้น ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ (Online Learning) เพื่อให้ผู้เรียน
เกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริงซึ่งมีประเด็นชวนคิดในสองประเด็น คือ การเรียนรู้ และออนไลน์
ซึ่งต้องตระหนักถึงเงื่อนไขที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ การเปลี่ยนบทบาทของครู การเน้นผู้เรียน
เป็นสำคัญในการออกแบบการเรียนรู้ บริหารจัดการให้เกิดการเรียนรู้ผ่านการแก้ปัญหาด้วยตนเอง
แก้ปัญหาเป็นกลุ่มอย่างแท้จริงด้วยวิธีการออนไลน์ สิ่งที่จะต้องพิจารณาเพื่อการจัดกิจกรรม
การเรียนการสอนทางไกลนั้น ประกอบด้วย

1. การแยกเนื้อหาที่ผู้เรียนต้องเรียนรู้ ออกเป็น 2 ส่วน คือ

1.1 ส่วนที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองจากการอ่าน ศึกษาค้นคว้า หรือการดู
คลิปวิดีโอ ซึ่งเป็นส่วนที่ผู้เรียนแต่ละคนสามารถทำได้เองในกิจกรรมแบบไม่ผสานเวลา
(Asynchronous Learning) ซึ่งส่วนนี้ผู้สอนอาจจัดทำเป็นใบความรู้และใบงานส่งไปให้ผู้เรียนหรือ
อัปโหลดไว้ในเว็บไซต์รายวิชาหรือระบบจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ของโรงเรียน

1.2 ส่วนที่มีความซับซ้อนหรือเป็นองค์ความรู้ใหม่ซึ่งผู้สอนจำเป็นต้องอธิบาย
สาธิต หรือทำกิจกรรมกับผู้เรียนแบบผสานเวลา (Synchronous Learning) โดยกิจกรรมในส่วนนี้
ผู้สอนและผู้เรียนอาจจะต้องนัดหมายเวลาในการทำกิจกรรมร่วมกันผ่านการประชุมทางไกลและ
อาศัยเครื่องมืออย่างเช่น ระบบโต้ตอบกับผู้เรียน (Student Response System) หรือเครื่องมือ
เพื่อการทำกิจกรรมร่วมกันแบบออนไลน์ (Online Collaboration Tools) มาใช้ประกอบการทำ
กิจกรรม

2. การพิจารณาความเหมาะสมของระดับในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดกิจกรรม
ตามตารางการบูรณาการเทคโนโลยี (Technology Integration Matrix: TIM) เพื่อจะได้สามารถ
เลือกใช้เครื่องมือต่าง ๆ ให้ได้อย่างเหมาะสมต่อผู้เรียนและลักษณะรูปแบบในการจัดการเรียนรู้

3. การกำหนดวิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้เป็นระยะ ๆ ตลอดการทำกิจกรรม
การเรียนรู้ โดยสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ส่วน คือ การวัดและประเมินผลกระบวนการที่ผู้เรียน
ใช้ในการสร้างองค์ความรู้หรือชิ้นงาน ซึ่งอาจทำได้ด้วยการให้ผู้เรียนจัดทำเป็นวิดีโอหรือเอกสาร

เพื่ออธิบายวิธีการหรือขั้นตอนที่ได้ทำในระหว่างดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ และอีกส่วนคือ การประเมินผลลัพธ์หรือผลผลิตที่เกิดการเรียนรู้ในแต่ละกิจกรรม โดยผู้สอนจะต้องกำหนดรูปค ในการประเมินให้มีความชัดเจนและอาจให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมสะท้อนคิดเพื่อการประเมินผลลัพธ์ หรือชิ้นงานที่ตนเองได้ทำ ทั้งนี้ ครูอาจนำเอาโปรแกรมประเภทแฟ้มสะสมงานอิเล็กทรอนิกส์ (Digital Portfolio) มาช่วยในการรวบรวมหลักฐานจากการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคนได้

การจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์จึงจำเป็นต้องออกแบบการเรียนการสอน โดยการเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เน้นให้ผู้เรียนได้มีการอภิปราย (Discussion) การร่วมมือกันเรียนรู้ (Collaboration) ผ่านสื่อการสอนที่หลากหลาย การลงมือปฏิบัติ การนำเสนอผลงานหรือ ผลการเรียนรู้ การสรุปทเรียนร่วมกัน เป็นต้น

สำหรับการนิเทศ ติดตามการจัดการศึกษา โดยเน้นการนิเทศ ติดตามการจัดการเรียน การสอนให้มีประสิทธิภาพ ผู้เขียนขอเสนอช่องทางการนิเทศออนไลน์ผ่านเครื่องมือและอุปกรณ์ การสื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ เช่น Facebook YouTube Zoom Google Classroom Google Meet หรือ Google site เป็นต้น ซึ่งการนิเทศออนไลน์มีความมุ่งหมายเพื่อมุ่งช่วยเหลือ แนะนำ ปรับปรุงและส่งเสริมครูให้พัฒนาในด้านต่าง ๆ อย่างเต็มที่เพื่อที่จะเอาความสามารถของครูผู้สอน ออกมาใช้ให้เป็นประโยชน์และมีประสิทธิภาพต่อการเรียนการสอน

กระบวนการนิเทศออนไลน์แบบ 3R4C มีรายละเอียด ดังนี้

3R ได้แก่ 1) การทบทวน (Reviewing: R) 2) การปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมาย (Rendering: R) 3) การสะท้อนผลในการสอน (Reflecting: R)

4C ได้แก่ 1) การทำให้ชัดเจน (Clarity: C) 2) การชี้แนะสอนงาน (Coach: C) 3) ตรวจสอบ สมรรถนะ (Competencies: C) และ 4) ตรวจสอบลักษณะเฉพาะ (Characteristics: C)

วิธีการนิเทศออนไลน์ ตามขั้นตอนของการนิเทศแบบ 3R4C มีแนวคิดในการดำเนินการ ดังนี้

ขั้นที่ 1 ทบทวน (Reviewing: R)

เป้าหมายของการจัดการเรียนรู้ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดฯ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) กับการออกแบบ การจัดการเรียนรู้ที่ครูวางแผนการสอนไว้ว่ามีความสอดคล้องอย่างชัดเจน (Clarity: C) ทั้งมาตรฐาน และตัวชี้วัดหรือไม่ ซึ่งมี 7 ขั้นตอนย่อย คือ 1) รวบรวมข้อมูล 2) ตรวจสอบรอบแรก 3) ทบทวน กับกลุ่มย่อย 4) เปรียบเทียบกับกลุ่มใหญ่ 5) กำหนดประเด็นที่ต้องการแก้ไขทันที 6) กำหนด ประเด็นที่ต้องการการวิจัยและการวางแผน และ 7) วางแผนสำหรับการตรวจสอบต่อไป

ขั้นที่ 2 การปฏิบัติให้บรรลุผลตามเป้าหมาย (Rendering: R)

โดยการเปลี่ยนบทบาทจาก “ครูผู้สอน” เป็น “โค้ช” ให้คำแนะนำปรึกษา หรือ อำนวยความสะดวกให้เกิดการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน ซึ่งในขั้นตอนนี้ผู้นิเทศทำหน้าที่เป็นผู้ชี้แนะ (Coach: C) จากการฟังอย่างตั้งใจตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นให้ครูกคิดแก้ปัญหา สร้างความตระหนัก และเสนอทางเลือกอย่างหลากหลาย มีขั้นตอนการปฏิบัติที่สำคัญ คือ 1) การวางแผนและกำหนดวัตถุประสงค์ 2) การสื่อสารและตกลงเป้าหมายร่วมกัน 3) การเรียนรู้และปฏิบัติการสอนจริง และ 4) การติดตามและประเมินผลหลังการสอน ภายหลังจากการสอนงาน ไม่ว่าจะ เป็นในช่วงระหว่างสอนเสร็จหรือช่วงภายหลังจากการสอนงาน ผู้นิเทศจะต้องติดตามการทำงานของครูสอนและแจ้งข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) ให้ผู้รับการนิเทศรับทราบ ขั้นตอนนี้เพื่อปรับปรุง และปรับเปลี่ยนวิธีการสอนงานให้เหมาะสมหากผู้รับการนิเทศยังไม่เข้าใจ

การชี้แนะสอนงาน (Coach) จะประสบความสำเร็จได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยหรือเงื่อนไข ดังนี้ 1) เป็นเครื่องมือพัฒนาผู้รับการนิเทศให้สามารถทำงานได้ในระยะยาว ผู้สอนงานจึงต้องใช้เวลาวางแผนการสอนงาน และหมั่นแจ้งข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) กับผู้รับการนิเทศเสมอว่าเข้าใจหรือไม่ เพื่อป้องกันความผิดพลาดในการสอนงาน และความไม่เข้าใจซึ่งกันและกัน 2) ผู้สอนงานควรปรับเปลี่ยนวิธีการสอนงานให้เหมาะสมกับผู้รับการนิเทศ เนื่องจากวิธีการสอนงานแบบหนึ่งอาจไม่สามารถนำไปใช้ในการสอนงานให้ผู้รับการนิเทศอีกคนได้ 3) ผู้สอนงานควรกำหนดแนวทางในการทำงานและลำดับในการสอนงานให้ชัดเจน เหมาะสม ยกตัวอย่างเหตุการณ์หรือสถานการณ์ เพื่อให้การสอนงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และ 4) ควรทบทวนความก้าวหน้าของผู้รับการนิเทศ และผลสำเร็จที่เกิดขึ้น มุ่งเน้นการชมเชยเมื่อผู้รับการนิเทศสามารถปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องตามแนวทางของผู้บังคับบัญชา เพื่อสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานต่อไป นอกจากนี้ ผู้นิเทศจะต้องให้กำลังใจเมื่อผู้รับการนิเทศทำงานผิดพลาด ไม่เป็นไปตามแนวทางการสอนงานที่วางแผนไว้

ขั้นที่ 3 การสะท้อนผลในการสอน (Reflecting: R)

เป็นขั้นตอนที่จำเป็นสำหรับผู้รับการนิเทศออนไลน์เพื่อตรวจสอบผลที่เกิดจากการเรียนการสอนว่าบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้และก่อให้เกิดสมรรถนะ (Competencies: C) ตามที่หลักสูตรกำหนดไว้หรือไม่ อีกทั้งยังเป็นการตรวจสอบลักษณะเฉพาะ (Characteristic: C) ของครูที่สะท้อนผลในการสอน ซึ่งมีขั้นตอนการปฏิบัติ ประกอบด้วย 1) การบรรยายที่เกิดจากความรู้สึกที่กำลังเผชิญกับสถานการณ์นั้น ๆ 2) การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกัน โดยการสะท้อนผลในการสอนจากการสังเกตความรู้สึก และการรับรู้ 3) การประเมินวิเคราะห์ประสบการณ์ร่วมกัน

ว่าเป็นไปในทางดีหรือไม่ดี 4) ร่วมกันวิเคราะห์สถานการณ์โดยภาพรวม 5) สรุปแนวคิดและวิธี
แก้ไขปัญหาร่วมกันโดยใช้เหตุผลประกอบ และ 6) การวางแผนเพื่อนำไปใช้ เครื่องมือที่ใช้
ในการสะท้อนผล เช่น การบันทึกหลังการสอน การเขียนผ่านเว็บล็อก การบันทึกการสอนด้วย
วีดิทัศน์ ข้อเสนอแนะจากผู้เรียน ผลการเรียนรู้หรือผลงานของผู้เรียน เป็นต้น

การประเมินผลการนิเทศออนไลน์ ในการประเมินผลการนิเทศออนไลน์พิจารณาจาก
จุดมุ่งหมายของการนิเทศเป็นสำคัญว่ากระบวนการดำเนินการทั้งหมดนั้นบรรลุตามเป้าหมาย
ที่วางแผนไว้หรือไม่ รวมทั้งเพื่อตรวจสอบผลที่เกิดจากการเรียนการสอนของผู้รับการนิเทศหรือ
ครูผู้สอนว่าบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้และก่อให้เกิดสมรรถนะ (Competencies: C)
ตามที่หลักสูตรกำหนดไว้หรือไม่ อีกทั้งยังเป็นการตรวจสอบลักษณะเฉพาะ (Characteristic: C)
ของครูนักสะท้อนผลในการสอน ผ่านช่องทางการสื่อสารต่าง ๆ

เงื่อนไขสำคัญของการนิเทศออนไลน์ ซึ่งเป็นการทำงานบนความร่วมมือของบุคคล
สองฝ่าย ได้แก่ ศึกษานิเทศก์ หรือผู้ทำหน้าที่นิเทศ และครูผู้สอนหรือผู้รับการนิเทศ ซึ่งต้องอาศัย
ความรู้และทักษะทางเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยมีเครื่องมือ คือ อุปกรณ์ทางการสื่อสาร ที่มีภาพ
เสียงและระบบสัญญาณอินเทอร์เน็ตเป็นเครื่องมือในการดำเนินงาน การนำระบบการนิเทศออนไลน์
มาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนจะต้องอยู่บนหลักการและแนวคิดสำคัญ คือ 1) ครูผู้สอนมีความรู้
ความเข้าใจในระบบนิเทศออนไลน์ดี 2) ต้องมีความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องร่วมกัน และ
3) ครูผู้สอนต้องมีข้อมูลสะท้อนกลับเพื่อการพัฒนาในการทำงาน

จากแนวคิดของการนิเทศออนไลน์แบบ 3R4C ที่ได้นำเสนอไว้นี้เป็นอีกแนวคิดหนึ่งที่น่า
เป็นประโยชน์ต่อการนิเทศ ติดตามในสถานการณ์ปัจจุบัน โดยดำเนินการผ่านช่องทาง Internet
หรือการสื่อสาร หรืออุปกรณ์อื่น ๆ เพื่อส่งเสริมการสะท้อนผลการเรียนรู้ เปลี่ยน “ครูผู้สอน” เป็น
“โค้ช” สำหรับให้คำแนะนำ ปรีกษา หรือ อำนวยการการเรียนรู้ สิ่งสำคัญที่ลืมไม่ได้เลย คือผู้นิเทศ
ควรปรับเปลี่ยนรูปแบบ หรือ วิธีการให้เหมาะสมกับผู้รับการนิเทศ เนื่องจากเทคนิคหรือวิธีการ
แบบหนึ่ง อาจไม่สามารถนำไปใช้ในการนิเทศให้ผู้รับการนิเทศอีกคนได้ และยิ่งกว่านั้นผลลัพธ์
ที่สำคัญ เด็กแต่ละคนมีความสนใจเรียนรู้แตกต่างกันตามธรรมชาติ จึงเป็นไปได้ที่เด็กทุกคน
จะสนใจเรียนเรื่องเดียวกัน ในห้องเรียนเดียวกัน ชั่วโมงเรียนเดียวกัน แม้อยู่ในช่วงวัยเดียวกัน
จึงเป็นข้อคำถามสำคัญสำหรับครูผู้สอนและผู้นิเทศจะร่วมมือกันวางแผนและแก้ปัญหานี้อย่างไร

เอกสารอ้างอิง

- กิตติศักดิ์ อังคะนาวิณ และอภิสรณ์ ภาชนะวรรณ. (2561). การนิเทศการศึกษาให้เจริญก้าวหน้าสู่ยุคไทยแลนด์ 4.0. *วารสารวิชาการสถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 4(1), 193-206. จาก <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/svittj/article/view/177632/126462>
- คม ชัด ลึก. (2563). ราชบัณฑิตยสภาบัญญัติศัพท์คำว่า “New Normal”. *คม ชัด ลึก*. สืบค้น 7 พฤษภาคม 2563, จาก <https://www.komchadluek.net/news/regional/429915>
- ไทยพีบีเอส. (2563). รู้จัก “New Normal” ฉบับราชบัณฑิตยสภา. *ไทยพีบีเอส*. สืบค้น 7 พฤษภาคม 2563, จาก <https://news.thaipbs.or.th/content/292126>
- ฉิติ ธีระเชียร. (2563). *การจัดการศึกษาแบบ Remote Learning เพื่อการสอนแบบ Teach From Home*. สืบค้น 7 พฤษภาคม 2563, จาก https://www.starfishlabz.com/blog/107-การจัดการศึกษาแบบ-Remote-Learning เพื่อการสอนแบบ-teach-from-fbclid=IwAR0hXC t4ID1X8xlhMooH9Mxbh1Xg5JKbZzf5Y5_BthJhHe8zBfBAIVYwKSE
- ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์. (2020). *รู้จักกับ Online Learning การเรียนการสอนแบบออนไลน์*. สืบค้น 8 พฤษภาคม 2563, จาก https://www.youtube.com/watch?v=CfY73srjSfs&fbclid=IwAR0Q236rOM148CpZEdb4896eR-r3Y_F46xQe_OYVKSrMrsUWnQN9MaK8jK2Y
- วิภาวี เขียวลีลา. (2563). *NEW NORMAL การศึกษา คือการให้ผู้เรียนนำพาการเรียนรู้ด้วยตัวเอง*. สืบค้น 7 พฤษภาคม 2563, จาก <https://thepotential.org/2020/04/30/new-normal-education/>
- สำนักข่าวซินหัว. (2563). นักเรียน ม.6 ในกานซู เปิดเรียนอีกครั้ง. *สำนักข่าวซินหัว*. สืบค้น 7 พฤษภาคม 2563, จาก https://www.xinhua.com/china/95688_20200409
- สำนักงานประสานงานโครงการความร่วมมือทางวิชาการ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต. (2561). *การนิเทศเสมือนจริง “นิเทศออนไลน์ 1 ถึง 2” หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ในโครงการความร่วมมือทางวิชาการระหว่างกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กับมหาวิทยาลัยสวนดุสิต (รมป.2)*. สืบค้น 7 พฤษภาคม 2563, จาก <http://www.dusitcenter.org/downloads.asp?f=files.pdf&fd=%7Cnews%7C961%7C>
- อารณ ภูวิทย์พันธ์. (ม.ป.ป.). *“Coaching...เครื่องมือการพัฒนาคนที่ไม่ตกยุค”*. สืบค้น 8 พฤษภาคม 2563, จาก http://hrcenter.co.th/file/columns/f_20170418_151337.pdf
- Frederick L. Nelson & Troy Sadler. (2012). *A Third Space for Reflection by Teacher Educators: A Heuristic for Understanding Orientations to and Components of Reflection*. Retrieved May 8, 2020, from https://www.researchgate.net/publication/263598779_A_third_space_for_reflection_by_teacher_educators_A_heuristic_for_understanding_orientations_to_and_components_of_reflection
- Jacobs, H.H. (1997). *Mapping the Big Picture: Integrating Curriculum and Assessment K-12*. Retrieved May 8, 2020, from http://www.ascd.org/publications/books/197135/chapters/The_Need_for_Calendar-Based_Curriculum_Mapping.aspx